

Az érzelem és kifejezése

Ezzel a kérdéssel elég sokat foglalkozunk mostanában. A JATE általános nyelvészeti diákkonferenciáján vitatta meg, az előző félévben a IV. év magyarosai pedig rövid dolgozatot írtak a témáról az általános nyelvészeti kollégium keretében. A dolgozatok több szempontból, nagyon tanulságosan közelítették meg a tematikát: ezek alapján fog következtetéseket levonni, ezeket összegzi és egészíti ki ez a rövid cikk.

Az emberek manapság nem szívesen nyilvánítják ki érzeléseiket, érzelmeiket; az érzelmi élet nyelvi tükröződése hátrébe szorul. Járjuk körül ezt a tényt, ezt a megállapítást!

Az európai, s az ebből sarjadzott, majd önállósított amerikai műveltség — racionalista műveltség. A megismerés tehát, s ezzel összefüggésben a valóság nyelvi visszatükröződése is (növekvő mértékben) a rációra épül — ami egybevág persze a termelés, a gazdasági növekedés: a kor követelményeivel. Sokan írják: a rohanó életmód, a létharc stb. miatt nincs időnk az érzelmeinkre, illetve ezek kifejezésére, meg, hogy unottá, elcsépelléte, kikopottá váltak az érzelmkifejezés eszközei; ezért idegenkedünk tőlük, ezért nem korszerű, nem modern beszélni érzelmeinkről.

Az utolsó 30-50 évben egy máshoz való viszonyunkban óriási változás ment végbe (és ez a folyamat még javában tart!), az idősebb és fiatalabb nemzedék, valamint a fiatalok egymás közötti (köznap, baráti, szerelmi és partneri) kapcsolata (dinamizmusuk miatt főleg az utóbbiak) átértékelődnek: gatlások, görcsök, előítéletek, szemléleti, viselkedési hagyományok, normák szűnnek meg. Ezért mindkét tétis hozzátartozik az igazsághoz: életritmusunk felgyorsult, az érvényesülés mindenek fölé; és tény, hogy sokszor az érzelmeink vállalásával van baj: félünk egymástól, nem akarjuk kiszolgáltatni magunkat.

Történetileg nézve az is igaz, hogy a mai ember számára az egyéni érzelmeiről beszélni (művészetekben, irodalmi műben, utcán stb.) egyenlő a szentimentalizmussal, hogy számára az ember túl sokat is beszél érzelmeiről, sőt szüleink a „kötelező érzelmeiket” is megismerték (illetve ezek kötelező kidobolását). Az emberek ma — elsősorban a fiatalok — szabadulni akarnak a megjárt utaktól, a sablonoktól, a sallangoktól, a szentimentalizmustól, a lejárt és lejáratott ömlengéstől. Ma azt mondjuk: mindebből túl sok volt. De az is igaz, hogy most viszont a ló másik oldalára estünk: már szeretünk nem nagyon merünk beszélni érzelmeinkről! „Ugyan ki beszél az érzéseiről manapság?! Kik érdekelnek érzelmeink? és kit az enyémek?...” — valahogy így kérdez az ember. Említsük meg mintegy zárójelben: az indulatok — pillanatnyilag érvényesülő nagyobb intenzitásúak miatt — nehezebben nyomhatók, rejtethetők el, a társadalom is (egyre) kevésbé várja el ezt (pl.: a szitkok, a káromkodás), De az érzelem, mint tartósabb állapotszerű jelenség, már szigorúan véka alá rejtendő! Aztán még valami, ami a kifejezés, a nyelv szintje: azért is érezzük elkopottnak, agyonhasználatnak, elavultnak az érzelmkifejezés eszközeit, mert kevés is van belőlük: fokozatok kifejezésére nyelvi eszközök, szinonima alig! (A nyelvújítás is csak perifériáskusan érintette e területet!).

Azt hiszem azonban, érlelődik a szintézis. Ahogy a kisgyermek még gond nélkül kifejezésre jut-tatja érzeléseit, majd kamaszkorban, sőt egy darabig utána is — esetleg egy-egy kudarcból okulva — kínosan őrizkedik ettől, hogy felnőtt kora küszöbén már pontosan tudja, mely érzelmeit kinék, mikor és hogyan tárja föl. — úgy a társadalmi ember is megtanul most disztingválni. (Rossz kérdésfeltevés, hogy jó-e ez, vagy rossz.) Az általános objektívításra törekvés során (lásd pl.: a szavalsában — lassan archaizmus lesz e szó —, a véleménynyilvánításban, a tudományos tanulmányokban), mikor a személyiség, egyéniség kultuszának az ellentétét éljük — az érzelmi élet és nyelvi megnyilatkozása társadalmilag ész- és cél-

szerű helyére kerül. Úgy látszik, rájövünk, hogy a magánélet, az egyéni érzelmvilág társadalmilag közömbös (természetesen nem a társadalomhoz való érzelmi viszonyulásra gondolok); tehát helyére: az egyéni-egyedi élet szférájába: saját medrébe szorul vissza! E megvilágításban jogos leszögezni, hogy zárkózottabbak, elidegenültebbek lettünk, sőt azt is, hogy azért „ma is sok romantikus, mély érzelmi élettel élő ember van” (Nyári Mariann dolgozatából).

A nyelv — mint bizonyos fejlettségi fokon minden jelenség — megindul az egyszerűsödési úton, mely — mint objektív szükség-szerű tendencia — okszerű és célszerű. Ez a tanulás szűrhető le George Steiner „Egyre távolabb a szótól” című tanulmányából is, illetve az azonos című kötetből; szerinte — és igazat kell adunk neki — a valóság egyre nagyobb területét írják le hasonlíthatatlanul pontosan, adekvátanban a nem verbális nyelvek (pl.: matematika), mint a verbálisak.

Az érzelmeink kutatása, értelmezése persze eléggé gyermekcipőben jár, és épp ez a terület lesz még — úgy látszik — hosszú ideig a verbális nyelvi kifejezésre utalva, hiszen sematizálása, sőt matematizálása szinte lehetetlennek tűnik. G. Steiner is elismeri, hogy Dosztojevszkij ügyszólván utólrhetetlen ember, azaz lélekábrázolását értékeli ezzel.)

Pontosan itt kell szólni a kérdés másik érdekes aspektusáról. Azt látjuk, hogy az érzelmeink, helyesebben nyelvi megformálásuknak növekvő mértékben csak rokon (elsősorban családi és párkapcsolatokban — bár itt is nő a ráció fontossága), intim és baráti kapcsolatokban van polgárjoga — és a művészetekben! Az előbbieket intimitásuként, magánügyként kezeljük, az utóbbiakról pedig — ezzel ellentétben — elvárjuk, hogy feltárják az érzelmeink mindnyájunk előtt: hangot, formát, színt adjanak érzelmeinknek, világítsák meg őket. „Nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek” — ez a dialektika érvényesül, mint társadalmi, általános emberi, nemzeti elvárás. Am a jelzett tendencia itt is érvényesül: senki sem kíváncsi az író, költő, művész egészen egyéni, magánéleti intimitásaira: az általános emberi, társadalmi érdekek (közérzet), érzelmeik, élményeik megragadását várjuk el tőlük, s egyre inkább ezek összefüggéseinek, okainak megértését, tudatosítását. Végül is: a művészek is sors- és kortársaink; napjaink történelme, a tudomány, a technika, a tömegkommunikáció előretörő fontossága és következményei rájuk is hatnak, tán fokozottan is!

Fontos e folyamatban a tudomány „józanágának” általánosra, törvényesürré irányulása. Egyre többen, szinte már mindenki közvetlen kapcsolatba kerül e tényezővel (Rádió, Delta stb.); X bácsi, bár régi horgász, most szakkönyvek, tudományos elméletek aktív, produktív felhasználásával jár pecázní, tenyészíti a csaléket, s etológiai, hidrodinamikai fogalmakkal dobálózik. Szertergürizik pl.: a relativitáselmélet; az emberek felismerik: semmi sem (bizonyosan) az és olyan, mint amilyennek hittük, valahogy minden relatív; a szubjektív tartalmak is: egyedi, mindig aktuális határozza meg őket, ráadásul láthatatlanok, ezért kétesek (is) lehetnek. Sarkítva: ha valaki rendet szeretne, sosem éri el, ha az érzéseiről, érzelmeiről beszél. Társadalmi intenció is ez ügyben: a csend!

A franciák arra a felismerésre jutottak, hogy minden századvég a hanyatlás. A mostani „fin du siècle” krízishangulatának érdekes része a házasság, a család, az érzelmeik kifejezésének, általánosabban a (verbális) nyelvek (lásd: G. Steiner), sőt a művészeteknek a válsága. Izgatottan várjuk, mit szül évezredünk, mi lesz a századvégi „szülés” eredménye. És valljuk meg: néha aggódunk egy kicsit...

KÉKESI LÁSZLÓ
IV. éves hallgató

EFOTT

EFOTT — avagy jövőre ti is gyertek

Egyetemisták és Főiskolások Országos Turisztikai Találkozója — ezt fedi a rejtélyes EFOTT rövidítés. Ennek a nagyszerű „találmánynak” az ideje a Sirok melletti Kútvölgy adott otthont. Ötveneg felsőoktatási intézmény — köztük a szegediek is — csaknem ezer hallgatója záródokolt el ebbe a festői szépségű völgybe, hogy részt vegyen augusztus 23-27. között a diáksport egyik legnagyobb tömeget megmozgató eseményén. Ez az ezres létszám a következő években valószínűleg csak emelkedni fog, hisz még mindig nem elegendő tudják, hogy mekkora élmény részt venni ezen a találkozón.

Nálunk nem volt eléggé reklámozva — mondta Hamar Csaba, a tanárképző főiskolások minicsapatának egyik tagja —, ezért lehet, hogy csupán tizenindultunk útnak. A legtöbb intézetből busszal, sőt buszokkal érkeztek a hallgatók, s látszott rajtuk szellemileg és fizikailag egyaránt komolyan készültek, s részvétel öröme mellett a győzelem reményéről sem mondanak le. Igen, győzelem, hisz az összesített pontverseny győztesét 10 ezer forintos díjjal jutalmazták a rendezők. Idén is a Rendőrtiszt Főiskola hallgatói nyertek, mint már tavaly is. Látszott rajtuk nagy energiával készültek erre a versenyre: két busszal jöttek, és még külön három autó „szolgált ki” őket.

Elismerés illeti a rendezőket is: hatalmas energiát fektettek be annak érdekében, hogy a diákok minél jobban szórakozzanak.

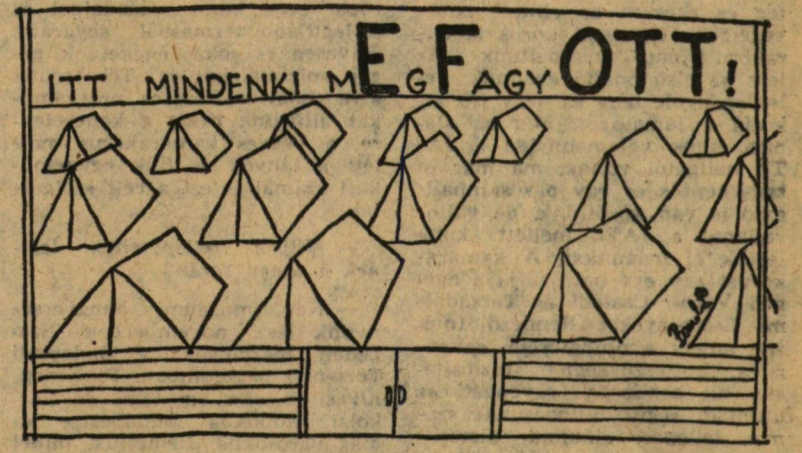
Az első napi megnyitó után

néptánc együttes lépett fel, majd filmvetítés és éjszakai disco zárta a programot. A következő napon kezdődtek az igazi műsor-számok — és peregek is az utolsó pillanatig. A tömegsport és turisztika napja után 600 fiú és lány részvételével éjszakai akadályverseny zajlott le. Nem a következő nap nem alvással telt, hanem a kibérelt egri uszodában megrendezett játékos vízi-vetélkedővel.

Meglepetés volt a rendezők útítása: nem kellett senkinek attól tartania, hogy kimarad valamiből, mert a párhuzamosan zajló műsor vagy versenyszámot megnézhetné képmagnóról. Szinte felsorolni is nehéz azt a rengeteg programot, amiből válogatni lehetett, Rönkhajtás és kézenjáró-verseny, fejelbainokság és labdajátékok, gyárlátogatások (nyomda, Aaria bútorgyár dohánygyár, stb.) városismereti vetélkedő, pol-beat koncertek, elő-

adóestek (Dinnyés József, Nagy Bandó András, Kormorán együttes, Korál együttes), és olimpiáknak látogatása tette teljessé a műsort. Utóbbiak között volt a moszkvai bronzérmes Guzyogy György tornász, valamint a rövid idő alatt óriási népszerűségre szert tett Növénny Norbert aranyérmes birkózó.

Első hely azért a szegedi Tanárképző Főiskolának is jutott, a női labdarúgóturnán. Aki pedig megkedvelte az effajta túrákat, keresse fel a tanárképző főiskola természetjáró szakosztályát. Aki még nem részesült ebben az élményben, az egy év múlva Fonyódligeten, az ott sora kerülő EFOTT-on feltétlenül vegyen részt! — fejezte be beszélgetésünket Hamar Csaba, akiből e rövid idő alatt is sugárzott: „jó buli” ez a találkozó, s 100, azaz száz forintot megér. Talán jövőre már másoknak is...
B. T.

A JATE sportklubjáról

A tudományegyetem sportköré, a JATE SC fennállásának harmadik, s egyben legsikeresebb évét zárta az 1979/80-as tanévben. Az elért eredményekről a közeljövő terveiről, az új elképzelésekről beszélgettünk Ormándi Jánossal, a sportklub sport-szervezőjével.

Milyen szakosztályok működnek jelenleg a JATE SC-ben? Ezek közül melyik a leg-eredményesebb?

Jelenleg hat szakosztály versenyzői vesznek részt a különböző szintű bajnokságokon. A kézilabdázók — férfi és női csapat egyaránt — a városi bajnokságban szerepelnek, a kosárlabdázók, röplabdázók és asztaliteniszerek férfi és női csapatai pedig a megyei bajnokságokban játszanak. A tollaslabda szakosztály 11 D — kategóriás minősített versenyzővel rendelkezik, a természetjárók legjobb eredménye egy második helyezést az országos egyetemista és főiskolás bajnokság tájfutó versenyén. Legeredményesebbnek a kosárlabdázók mondhatók, hiszen mindkét csapatunk első helyen végzett a megyei bajnokságban, s ezzel kivívták a jogot az NB II-ben való szereplésre, ám egyelőre nem éltek a lehetőséggel tanulmányi kötelezettségeikre hivatkozva. Az asztaliteniszerezők kézilabdázó lányok első helye a városi, illetve a megyei bajnokságban, valamint a röplabdás lá-

nyak országos egyetemista és főiskolás bajnokságon elért negyedik helye is figyelemre méltó.

Új szakosztályok alakulnak-e a közeljövőben?

A legnépszerűbb sportág, a foci, sportcsoporthoz nem működik. A karatezők szeretnék a közeljövőben önálló szakosztállyá válni, s erre minden lehetőségük megvan. Egyelőre más sportágban nem tervezzük szakosztály létrehozását, bár az egyetemek közötti bajnokságokon vannak sikeresen szereplő versenyzőink — például a sakkozók — de ők más egyesület színeiben vesznek részt, általában magasabb szinten, a versenyeken. Lassan a meglévő szakosztályokban kialakulnak a szervezeti formák, ezt szeretnénk mélyebb tartalommal megtölteni. A közeljövőben tehát elsősorban a létező hat szakosztály fejlesztését, magasabb színvonalra emelését tartjuk a legfontosabb feladatnak.

Eddig az egyetem „létsportolói” volt szó, mi a helyzet a „tömeggel”? Az ősszel milyen lehetőségeik lesznek a nem versenyszerűen sportolóknak a mozgásra, a versenyre?

Ebben az évben is megrendezzük a golyabdajátszót, ezzel az egyetemre újonnan érkezettek sportbeli előképzettségének felmérése, és az egyes karok közötti bajnoki cím eldöntése a cél. Atlétikában, kézilabdában, kosárlabdában, röplabdában, kispá-

lyás fociban és asztaliteniszben lesznek csapatversenyek. Jó lenne, ha minden kar — különösen a bölcsészek, ők eddig nem jeleskedtek — nagy számban indítaná versenyzőit. Október végén egyetemi szintű sakkbajnokság lesz, mindenki, a versenyszerűen sakkozók is szerepelhetnek. Az Edzett Ifjúsáért mozgalom keretében kerül sor a hallgatók közötti kispályás focibajnokságra, itt kb. 80 fő részvételére számíthatunk, November elsején lesz a Hatvani Kupa, Ezen a négy tudományegyetem, az ELTE, a KLTE, a PTE és a JATE hallgatói és dolgozói csapata versenyez. A tavalyi tanév után az 1980/81-es évben is megrendezzük a Rektori Kupát, ahol a három kar és az oktatók, dolgozók legjobb csapatai mérkőz össze tudásukat labdajátékban, asztaliteniszben és sakkban. Összel kerülnek majd valószínűleg megrendezésre a kosárlabda, a ping-pong és a sakk férfi és női versenyek. Ezekben a rendezvényekben kívül még természetesen számos lehetőség áll a hallgatók rendelkezésére, mint például tenispályák, kondícióterem. A három kar közül a bölcsészek azok, akik eléggé visszahúzódnak a sportéletől, igen csekély számban szerepelnek a versenyeken, nem nagyon érdekli őket a sport. Saját érdekükben is fontos volna, hogy aktívabban legyenek.

MÓROZ KÁROLY

Sport hírek

Megkezdődtek az 1980/81-es dolgozói kispályás labdarúgó-bajnokság őszi mérkőzések. Az első fordulóban a következő eredmények születtek:

Szerves Kémia I.—ÁFK	3:3
Testnevelés—Műhely	4:3
Old Boys—Matematika II.	2:0
Alkalmazott Kémia—Központi Egyetem	6:0
Biológia—Matematika	2:2
JGYTF—Szerves Kémia II.	5:3
SZBK—Ady tér	9:4
Marxisták—Kibernetika II.	0:2
BTK—Gyógyszerész kar	1:6

2. forduló:

Fizika—Testnevelés	2:8
Műhely—Szerves Kémia I.	4:5
Közp. Egyetem—SZBK	0:17
Matematika II.—Alk. Kémia I.	1:0
Matematika I.—Kibernetika I.	2:5
ÁFK—Biológia	1:2
SZÉF—Ságvári	2:3
Gyógyszerész kar—JGYTF	2:0
Kibernetika II.—Old Boys	3:3
Ady tér—BTK	3:7

A JATE SC női kézilabda-csapatának őszi eredményei:

JATE SC—DELEP	11:9
JATE SC—Deszk	20:11
JATE SC—Tanárképző II	15:10

A férfi kézilabda-bajnokságban eddig a következő eredmények születtek:

JATE—Deszk	25:23
JATE—SZOTE	30:18